

שאלה ד'

ברין כשאין רואים רק שומעים את המתפללים אם זה חשוב תפלה בצבור

שאלה: באותה תקופה הרת אימים וצרות, תקופת עינויים ויסורים וסכנת גוף ונפש של אותן השנים בהן היינו נתונים בשבי ומצור בתוך מכלאת גיטו קובנה, למרות שחיינו היו תלויים לנו מנגד, בכל זאת לא נפל רוחנו ולא נשבר גאון יעקב.

תקופה זו שקורא הדורות ירשום אותה כתקופת חושך ואפילה צרה ויגון, תפיץ בכל זאת אור יקרות שבקע מכין מחשכי הסבל והעוני הרעב והמחסור שיושבי הגיטו היו עטופים בהם, כאור יהל האיר תפארת ישראל באותם הימים עת היינו נתונים למרמס וכלימה לשוד והרג, כי דווקא באותם הימים בא לידי גילוי נצח ישראל ורוחח האיתן העשוי ללא חת מזרוע רשע ורגל גאוח.

כי קול התורה לא נדם כל אותם הימים ומעשי הצדקה והחסד לא פסקו כל אותו הזמן של פרעות ופגעים, כל איש אמר אז לרעהו חזק, כל איש התאמץ לנסוך לתוך רעהו רוח תקוה ובטחון, רוח אומץ וגבורה לעמוד בפני הרס הכליון היאוש והרפיון שחמת המציק הגרמני ימ"ש עלול היה להכניס במחנה ישראל.

בתוך צוק העתים הללו מצאו כלואי הגיטו נוחם ועידוד בלימוד התורה שהיתה להם למשיבת נפש, למדו בחכירות וביחידות וקבעו מקומות לתורה ותפלה בהם ברכו במקהלות את ה'.

אולם דא עקא, כי הדוחק בתוך הגיטו היה לאין שיעור, המקום שהודים הארורים ימ"ש הועידה לגיטו היה צר מלהכיל את

כולם ועל אחת כמה וכמה היה קשה להשיג מקום ראוי לשמו שאפשר יהיה לקבוע אותו כמקום תפילה ולימוד.

גם חברת „תפארת בחורים“ שבה קבעתי שיעורים לתורה לצעירים ומבוגרים סבלה מחוסר מקום מתאים, עד שמצאו שברחוב קאקלה מספר 8 עומד בית חומה שבנינו לא נגמר, לא היתה שם רצפה דלתות וחלונות, וערימות דומן ואשפה היו צבורים בכל מקום, עד שלא היה ראוי לשמש מקום מגורים.

ברוב עמל ויגיעה הוציאו חברי „תפארת בחורים“ את ערימות הזבל והאשפה שהיו צבורים בבנין הזה, ולאחר ניקוי ושיפוץ הם ריצפו ריצפה וקבעו בו דלתות וחלונות ומקרשים שהשיגו הם עשו שולחנות וספסלים ואיצטבאות בשביל ספרים, כמו כן הם בנו ארון קודש להעמיד בו ספרי תורה ושמו אותו בתוך חלון שהיה שם בין בית הכנסת והמחבוא לאחר שסתמו את החלון, ולאחר שמידרו חשמל בבנין כבר היה המקום מוכן לתורה ותפלה בבית מדרשה של חברת „תפארת בחורים“, מקום שהייתי מרכיץ תורה ברכים ולומד בחבורה שיעורים קבועים מדי יום ביומו.

מכיון שבנין זה היה קרוב לשער הגיטו שמשם היו חיילי הגרמנים מתפזרים לצוד ולתפוס אנשים לעבודת הכפיה, ומדי פעם בפעם היינו שומעים בשעת התפילה והלימוד את קולות הקלגסים הגרמנים ימ"ש ואת הלמות מגפיהם ברחוב כשהיו רצים אחרי יהודים לצודם בחרמם, לכן מידרו אנשי החברה מחבוא מסותר מאחורי ארון הקודש שבו יוכלו החברים הצעירים להסתר עד יעבור זעם, כי את הזקנים ותשושי הכוח לא היו תופסים, ובהשמע קולות הציד שהגרמנים עורכים על היהודים היו הצעירים מסתתרים מיד במחבוא הזה וכשהיו הגרמנים נכנסים לבית המדרש הזה ברדיפתם אחרי יהודים היו מוצאים בו רק זקנים וחלושי כוח שלא יצליחו לעבודה.

אולם נשאלתי על ידי הצעירים חברי „תפארת בחורים“, מכיון שכשהם נמצאים במחבוא הזה בעת התפילה הם אינם רואים

את פני המתפללים בפנים, אם נחשבת תפילתם שהם מתפללים אותה שעה ביחד עם אותם הנמצאים בפנים כתפילה בציבור אף על פי שהם אינם רואים את ציבור המתפללים בפנים, או דילמא תפילה נחשבת להם רק כתפילת יחיד הואיל ואינם רואים בשעת התפלה את פני הציבור המתפלל בפנים.

תשובה : מעצם השאלה הזאת ששאלו צעירי «תפארת בחורים» אנו יכולים לראות עד כמה האיר אור התורה והמצוה את לב חשכת הגיטו בימי המגור והפחד הללו ועד כמה חזקה היתה יראת השם בלבבות אסירי עני וברזל אלו, יראה טהורה לזהטת באש קודש שלהבת יה לקיום מצוות כהלכתן למרות השעות הטרופות, וכמו שהזכרנו בפתח דברינו.

שהרי הצעירים הללו לא די היה להם בתפלה בלבד בשעת צרה ומצוקה, אלא שרצו לקיים גם את מצות תפלה בציבור, ואכן באמת גדולה היא תפלה בציבור וכמו שמצינו בברכות (ו.) תניא אבא בנימין אומר אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה, ופירש רש"י ז"ל, במקום רנה, בבית הכנסת ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימה קול ערב עיי"ש, הרי רואים אנו שעיקר חשיבותו של בית הכנסת הוא בגלל התפלה של הציבור.

ועיין בתוספות במס' עבודה זרה (ד:) ד"ה כיון שנראה מלבריהם שלפניהם היתה הגירסא בהיא דברכות, «אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הצבור», אם כן בודאי שאלה גדולה היתה משאלתם של צעירי «תפארת בחורים» אלו שתפלתם תהא «נשמעת» ביחד עם הצבור, ועי' שם היטב במאמר הגמרא שם בע"ז (ד:) שדברי התוס' מוסבים עליו.

והרמב"ם בפרק ח' מהלכות תפלה הלכה א' כתב, תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור.

והנה בשו"ע או"ח סי' ג"ה סעיף כ' כתב המחבר, היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה אפילו מי שאינו עמם יכול לענות.

ועי' במשנה ברורה שם ס"ק ס' שכתב אפילו הוא בבית אחר רחוק לגמרי, שכיון שעשרה הם במקום אחד שכינה שרויה ואז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין כל מי שרוצה לצרף עצמו עם אביו שבשמים השוכן בתוך אלו עשרה, עיי"ש ובביאור הלכה.

מעשה בנידון דידן שהיה באמת הלזן פתוח בין בית הכנסת והמחבוא אלא שסתמו את החלון והעמידו שם את הארון קודש, מכל מקום כיון ששומעים במחבוא כשאומרים בבית הכנסת קדיש וקדושה, ודאי ואלה הנמצאים במחבוא יוצאים ידי חובת תפלה בציבור וכמו שהבאתי מהשו"ע והמשנה ברורה.

ונהי דלענין צירף מנין עשרה, היינו כשיש בבית הכנסת פחות מעשרה לא יצטרפו אלה שבמחבוא, דלענין צירוף ישנם דינים ותנאים מיוחדים, כגון הא דפסק המחבר שם סעיף י"ד, מי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלוק אפילו גבוה כמה קומות אפילו אינו רחב ארבע ומראה להם פניו משם מצטרף עמם, משמע דאם לא יראה להם פניו אינו מצטרף עמם, מכל מקום לענין שיהא נחשב לו כמתפלל בציבור ודאי דמהני.

ועי' גם כן בערוך השולחן סימן כ"ג שכתב מפורש שכל המדובר בשו"ע סי' ג"ה היינו רק לענין צירוף עשרה אבל כשהוא מתפלל עמם נחשב כמתפלל עם הציבור אפילו כמה בתים מפסיקים כיון שיכול לשמוע.

ועי' היטב בשו"ת רדב"ח סי' תר"ן ובח"ו סי' ב' אלפים קל"ט, ובספר תורת חיים להרב סופר אות כ'.

מכ"ל זאת נראה כמו שהעליתי שבנידון דידן ודאי מצטרפת תפלת אלה המסתתרים במחבוא לתפלת המתפללים בבית הכנסת להיות תפלחם נחשבת כתפלה בציבור, אף שלענין מנין עשרה אינם מצטרפים עמם.